

**DECORATIVE PLATES WITH TRADITIONAL HUTSUL
ORNAMENTATION IN THE COLLECTION OF THE NATIONAL
HISTORICAL AND ETHNOGRAPHIC RESERVE
“PEREIASLAV”: TO THE QUESTION OF CATALOGUING**

**ДЕКОРАТИВНІ ТАРЕЛИ З ТРАДИЦІЙНИМ ГУЦУЛЬСЬКИМ
ОРНАМЕНТОМ У ЗІБРАННІ НАЦІОНАЛЬНОГО ІСТОРИКО-
ЕТНОГРАФІЧНОГО ЗАПОВІДНИКА «ПЕРЕЯСЛАВ»:
ДО ПИТАННЯ КАТАЛОГІЗАЦІЇ**

Svitlana Pryhoniuk¹

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-536-5-13>

Складовою фондової мистецької колекції декоративного різьблення Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав» (далі в тексті НІЕЗ «Переяслав») є зібрання творів художнього дерева Гуцульщини другої половини ХХ ст., яка нараховує 54 музейні предмети. Достатньо широко у збірці виділяється колекція декоративних тарелей (27 од.), що перебувають на обліку в інвентарній групі «Мистецтво» (шифр «М») основного фонду зберігання.

Ця група музейних предметів ще не була об'єктом самостійного комплексного дослідження, що й обумовило вибір даної теми. Метою цього дослідження є введення до наукового обігу інформації про музейну колекцію декоративних тарелей, декорованих традиційними народними мотивами «сухої» геометричної гуцульської різьби з інкрустованими елементами.

В зібранні представлені роботи таких майстрів художнього різьблення на дереві, як М. І. Озерний (1 од.), О. Й. Грицей (1 од.), А. Б. Гац (1 од.), В. В. Гуз (1 од.), М. П. Кабин (1 од.), І. А. Бабійчук (1 од.), Н. Г. Лемзякова (1 од.), О. М. Савчук (1 од.), Р. П. Нікула (1 од.), І. М. Савченко (1 од.). Найчисельнішими в збірці є вироби відомих українських різьбярів: В. І. Кабина (7 од.) та В. П. Петріва (10 од.).

Музейна колекція декоративних тарелей формувалася упродовж 70-80-их рр. ХХ ст. Поповнення колекції здійснювалось за рахунок надходжень з Дирекції художніх виставок України та закупівля творів безпосередньо у майстрів Міністерством культури УРСР для Переяслав-Хмельницького державного історичного музею (Переяслав-

¹ The National Historical and Ethnography Reserve Pereiaslav, Ukraine

Хмельницького державного історико-культурного заповідника упродовж 1979–1999 рр.) [5, с. 133–137].

У 1974 р. до музею надійшли перші чотири декоративні тарелі, які були передані Київською Дирекцією художніх виставок України, про що свідчить Акт передачі від 25.10.1974 р. [4]:

Таріль «3 полонини» (інв. № М-499), автор Михайло Іванович Озерний (1938–2025.) м. Косів, Івано-Франківська обл., 1972 р. Дерево (осика), різьба, d-53 см.;

Таріль (інв. № М-501), автор Оксана Йосипівна Грицей (1915–1988) м. Долина, Івано-Франківська обл., 1972 р. Дерево, бісер, різьба, розпис, інкрустація, d-34 см.;

Таріль (інв. № М-502), автор А. Б. Гац м. Чернівці, 1972 р. Дерево, бісер, різьба, розпис, інкрустація, d-44,5 см.;

Таріль (інв. № М-508), автор Микола Павлович Кабин (1919–1971) м. Косів, Івано-Франківська обл., 1971 р. Дерево, бісер, різьба, інкрустація, d-33,6 см.

Наступні чотири декоративні тарелі надійшли до музейної збірки в 1977 р. Роботи були закуплені у Дирекції художніх виставок України, на що вказує Акт № 1323 прийому до основного фонду від 18.01.1977 р. [1]:

Таріль (інв. № М-713), автор Іван Антонович Бабійчук (1944–2015) с. Івано-Франкове, Яворівський р-н., Львівська обл., 1975 р. Дерево, різьба, d-53 см.;

Таріль (інв. № М-716), автор Володимир Васильович Гуз (1904–1991) м. Косів, 1974 р. Дерево, метал, різьба, інкрустація, d-22,5 см.;

Таріль (інв. № М-717), автор Неоніла Григорівна Лемзякова (1941 р. н.) м. Івано-Франківськ, 1975 р. Дерево, метал, різьба, інкрустація, d-30 см.;

Таріль (інв. № М-718), автор Орест Михайлович Савчук (1947 р. н.) м. Івано-Франківськ, 1975 р. Дерево, метал, бісер, різьба, інкрустація, d-31,5 см.

У 1980–1981 рр. музейну колекцію тарілок поповнили сім робіт відомого мистця різьблення на дереві Василя Івановича Кабина (1908–1991) м. Косів, Івано-Франківська обл. Твори були придбані для музею в автора за сприяння Міністерства культури УРСР :

1. Акт прийому № 1789 від 27.12.1980 р. [2]:

Таріль (інв. № М-986), 1980 р. Дерево, металеві бляшки, бісер, різьба, інкрустація, d-34, см; Таріль (інв. № М-990), 1980 р. Дерево, металеві кульки і бляшки, бісер, різьба, інкрустація, d-30 см.; Таріль (інв. № М-991), 1980 р. Дерево, металеві кульки і бляшки, бісер, різьба, інкрустація, d-30 см.

2. Акт прийому № 1833 від 21.09.1981 р. [2]:

Таріль із зображенням Т. Г. Шевченка (інв. № М-1006), 1981 р. Дерево, метал, бісер, різьба, інкрустація, d-47 см.; Таріль (інв. № М-1007), 1980 р. Дерево, метал, бісер, різьба, інкрустація, d-34 см.; Таріль із зображення Шолом Алейхема (інв. № М-1008), 1981 р. Дерево, метал, бісер, різьба, інкрустація, d-38 см.; Таріль із зображенням Г. С. Сковороди (інв. № М-1009), 1981 р. Дерево, метал, бісер, різьба, інкрустація, d-38 см.

У 1983 р. фондове зібрання музею поповнилося двома одиницями. Роботи були передані Дирекцією художніх виставок України, про що засвідчує Акт прийому № 2070 від 25.07.1983 р. [2]:

Таріль (інв. № М-1149), автор Р. П. Нікула, 1978 р. Дерево, різьба, d-61 см.;

Таріль (інв. № М-1150), автор Іван Михайлович Савченко (1916–1996) м. Косів, 1983 р. Дерево, бісер, різьба, інкрустація, d-54,5 см.

Впродовж 1980–1988 рр. музейна збірка збагатилася десятьма роботами талановитого майстра-різьбяра Василя Петровича Петріва (1945–2020) с. Прокурава, Косівський р-н., Івано-Франківська обл. Твори були придбані в автора для музею Міністерством культури УРСР.

Подаємо перелік музейних предметів, згідно дати їх надходження до фондового зібрання:

1. Акт прийому № 1833 від 21.09.1981 р. [2]:

Таріль (інв. № М-1011), 1981 р. Дерево, бісер, різьба, інкрустація, d-37 см.; Таріль (інв. № М-1012), 1981 р. Дерево, бісер, різьба, інкрустація, d-32 см.

2. Акт прийому № 1946 від 12.08.1982 р. [2]:

Таріль (інв. № М-1059), 1982 р. Дерево, бісер, перламутр, різьба, інкрустація, d-47 см.; Таріль (інв. № М-1091), 1982 р. Дерево (груша), метал, бісер, перламутр, різьба, інкрустація, d-31 см.

3. Акт прийому № 2104 від 15.12.1983 р. [3]:

Таріль (інв. № М-1230), 1982 р. Дерево (груша), бісер, різьба, інкрустація, d-24,5 см.

4. Акт прийому № 121 від 29.12.1986 р. [3]:

Таріль (інв. № М-1710), 1986 р. Дерево (груша), бісер, різьба, інкрустація, d-47 см.; Таріль (інв. № М-1735), 1986 р. Дерево, бісер, різьба, інкрустація, d-46,3 см.

5. Акт прийому № 85 від 29.05.1987 р. [3]:

Таріль (інв. № М-1746), 1987 р. Дерево (груша), бісер, різьба, інкрустація, d-40,5 см.; Таріль (інв. № М-1747), 1987 р. Дерево (груша), бісер, різьба, інкрустація, d-24,5 см.

6. Акт прийому № 45 від 27.05.1988 р. [3]:

Таріль (інв. № М-1998), 1988 р. Дерево (груша), бісер, різьба, інкрустація, d-36 см.

Таким чином, підсумовуючи вище зазначене, слід відзначити, що колекція декоративних тарелей НІЕЗ «Переяслав» достатньо чисельна (27 одиниць зберігання). Датуються музейні тарелі другою половиною ХХ ст. Комплектування колекції відбувалось упродовж 70–80-их рр. ХХ ст. завдяки закупівельній діяльності Заповідника, Дирекції художніх виставок України та Міністерства культури УРСР. Найбільшою кількістю предметів у зібранні представлена творчість видатних різьбярів В. І. Кабина та В. П. Петріва. Декоративні тарелі створені майстрами Гуцульщини вражають високою майстерністю виконання, дивовижним багатством художнього вирішення та технічною досконалістю.

Список використаних джерел:

1. Інвентарна книга № 2. Переяслав-Хмельницький історичний музей. Основний фонд. Мистецтво. Шифр «М». Переяслав-Хмельницький. 1980. 101 с.
2. Інвентарна книга № 3. Переяслав-Хмельницький історичний музей. Основний фонд. Мистецтво. Шифр «М». Переяслав-Хмельницький. 1980. 100 с.
3. Інвентарна книга № 4. Переяслав-Хмельницький історичний музей. Основний фонд. Мистецтво. Шифр «М». Переяслав-Хмельницький. 1983. 198 с.
4. Підшивка «Акти передачі з Дирекції художніх виставок, митниці» Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав». – 163 с.
5. Пригонюк С. До питання дослідження формування колекції художнього дерева Гуцульщини у зібранні Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав». *Переяславіка: наукові записки Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав»: зб. наук. ст. Переяслав (Київська обл.)*, 2022. Вип. 22 (24). С. 133–137.